

เทศน์เช้า วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๕

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้วันพระ วันพระเขาทำบุญอุทิศส่วนกุศลนะ สัมภเวสี วิญญาณที่ตายไปนี้แสวงหาที่เกิด นี่ในพระไตรปิฎกบอกว่า ปรตตูปชีวปรตเท่านั้นที่จะได้รับส่วนบุญส่วนกุศล นั้นเป็นตามหลัก แต่เวลาอุทิศส่วนกุศล เห็นใหม่ เราอุทิศส่วนกุศล สัมภเวสีแสวงหาที่เกิด แสวงหาที่เกิด เวลาตายไปแล้วมันทุกข์ๆ ยากๆ ลำบากลำบาก นี่เราอุทิศส่วนกุศลไปด้วยน้ำจิตน้ำใจ ถ้าด้วยน้ำจิตน้ำใจ เห็นใหม่ สิ่งทีทุกข์ที่ยาก สัมภเวสีแสวงหาที่เกิด นี่คือในเรื่องของวิภูฏะ

แต่เรื่องชีวิตจิตใจของเราละ? ความรู้นึกคิดของเรา ชีวิตของเรานี้สัมภเวสีใหม่? เราเกิดเป็นมนุษย์นี่นะไม่ใช่สัมภเวสี นี่เป็นมนุษย์ มนุษย์สมบัติ แต่มนุษย์ก็จำแนกแจกแจงออกไปอีก มนุสสเทโว มนุษย์เทวดา มนุษย์ปรต มนุษย์เดรัจฉาน คำว่าเดรัจฉาน เราก็บอกสัตว์เดรัจฉาน นั้นเป็นเดรัจฉาน เราเป็นคน เราเป็นมนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ

ความรู้สึคนึกคิดใจ เวลาสัตว์เดรัจฉานนะ แต่มันมีความรู้สึคนึกคิดที่ประเสริฐนะ มันช่วยเหลือเจือจาน มันทำแต่คุณงามความดีของมัน เห็นใหม่ เราวัดกันด้วยคุณธรรม คือความรู้สึคนึกคิดที่เป็นบุญกุศล แต่ถ้าเรามองด้วยสถานะ ไข่ เขาเป็นสัตว์เดรัจฉาน นี่สัตว์เดรัจฉาน แต่หัวใจของเขาใจ เขาคิดแต่เป้าหมายที่ดีๆ ฉะนั้น เวลาแยกมนุษย์ องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงแยกมนุษย์เป็นมนุสสเทโว เห็นใหม่ เป็นมนุษย์แต่จิตใจเป็นเทวดา มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีต่างๆ นี่หัวใจ ความรู้สึคนึกคิด

ฉะนั้น เวลาเราเกิดเป็นมนุษย์นี่สถานะของมนุษย์ พอสถานะเป็นมนุษย์ขึ้นมาแล้วนี่เราแสวงหากัน การแสวงหาสัมมาอาชีวะ การดำรงชีพของเราเพื่อความมั่นคงของเรา ถ้าชีวิตของเราเราแสวงหาสิ่งนี้ แสวงหาสิ่งที่ดำรงชีวิต ฉะนั้น ดำรงชีวิตนี้แสวงหา

การแสวงหาในการประพฤติปฏิบัติก็เหมือนกัน ถ้าเราจะแสวงหาเรื่องความเป็นธรรม เรื่องความเป็นจริงของเรานี้เราแสวงหา แสวงหานะ การแสวงหา เราศึกษาไป เห็นใหม่ นั่นน่าจะใช้ ความเป็นไปน่าจะใช้ หรือมีความสงสัยต่างๆ เราแสวงหา เราแสวงหาถึง ถ้าเรามั่นใจ

ของเรานี้เราจะศึกษา เราจะค้นคว้าของเรา ถ้าเราศึกษาค้นคว้าของเรา เห็นใหม่ สัมภเวสีมันก็
แสวงหา นี่พยายามเที่ยวแสวงหาความมั่นคงของใจ ถ้าความมั่นคงของใจ ช่วงที่แสวงหา
มีความลังเลสงสัย มีความวิตกกังวล มีความไม่เข้าใจต่างๆ สิ่งนี้มันทำให้เราโลเล ทำให้มีความ
สงสัย ให้เราไม่มั่นคงของเรา แต่ถ้าเราเชื่อมั่นของเรา เราศึกษาของเรา เราค้นคว้าของเราจนปัก
ลง

นี่การเกิดเป็นมนุษย์ เห็นใหม่ ถ้าเกิดเป็นมนุษย์นี่สถานะของมนุษย์ แต่จิตใจของเรานั้น
ยังเป็นปุถุชน ปุถุชนคนหนา ถ้าปุถุชนคนหนาไปด้วยกิเลส จับต้องสิ่งใดมันไม่มีสิ่งใดเป็นความ
จริงของเราสักอย่างหนึ่ง แต่ถ้าเรามั่นใจของเรา เวลาเรามั่นใจของเรา ถ้ามันใจแล้วเราต้องทำให้
ได้ ถ้าทำไม่ได้มันต้องบังคับ ในพุทธศาสนาไม่บังคับใคร ไม่บังคับใครให้นับถือพุทธศาสนา
แต่ถ้าใครนับถือพุทธศาสนาแล้ว นี่ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗

คำว่าถือศีลเพราะอะไรล่ะ? เพราะถ้าเราปักลงแล้ว เราเชื่อมั่นของเราแล้ว เห็นใหม่ สิ่งใด
ที่เป็นประโยชน์กับเรา สิ่งที่ดีมีศีล มีสมาธินี้เป็นฐาน เป็นฐานให้จิตใจมันมั่นคงขึ้นมา ถ้าจิตใจ
มั่นคงขึ้นมา ทำสิ่งใดมันก็จะประสบความสำเร็จของมันใช่ไหม? ฉะนั้น ถ้าเรามีความมั่นคงของ
เรา เรามีคำบริกรรมของเรา เรากำหนดของเรา นี่เราศึกษาของเราแล้วเราปฏิบัติของเรา ถ้ามัน
เป็นความจริงขึ้นมา ความจริงกับเรา นี่เป็นปัจจัยจัดตั้ง เป็นสันทิฎฐิโก เราจะเห็นคุณค่าของมัน ถ้า
เราเห็นคุณค่าของมันนะ คุณค่าของทรัพย์สมบัติ เห็นใหม่ นี่เราแสวงหา

คนทุกข์คนจนนะ เวลาคนทุกข์คนยาก ถ้าได้สิ่งใดมาบรรเทาทุกข์จะซึ่งบุญซึ่งคุณอันนั้น
มาก เวลาทุกข์เวลายาก เวลาหิวเวลากระหาย น้ำแก้วเดียวก็ให้ความชุ่มชื้นกับเราได้นะ ฉะนั้น
เราเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นประโยชน์กับการดำรงชีวิต เราก็แสวงหาสิ่งนั้นอยู่ ถ้าสิ่งนั้นมันเป็น
ประโยชน์ต่อชีวิตจริงๆ นะ แต่ชีวิตนี้มันต้องสิ้นไป ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด แล้วสมบัติ
ที่มันจะไปกับใจล่ะ? ถ้าสมบัติที่ไปกับใจ นี่ธรรม ถ้าธรรมมันเกิดขึ้นมา นี่เราแสวงหา เราค้นคว้า
กันที่นี่ ถ้าเราค้นคว้ากันที่นี่เราจะเห็นคุณค่าของมัน

คุณค่าสมบัติทางโลก เราแสวงหามาแล้วเราพอดำรงชีวิตได้ คุณค่าพระเราบวชมาเรา
เสียสละทั้งหมดนะ พระนี้เวลาอุปัชฌาย์จะบวชขึ้นมา เห็นใหม่ ถ้ามว่าเป็นมนุษย์หรือเปล่า? เป็น
ผู้มีศีลหรือเปล่า? หนักดีมาหรือเปล่า? นี่ด้วยความสะอาดบริสุทธิ์นะ เราต้องเสียสละไป คือเราจะ
ไม่มีสิ่งใดเป็นสมบัติของเรามา พอไม่มีสมบัติของเรามา พอเราบวชเป็นศากยบุตรพุทธชินโรส

แล้ว เป็นพระแล้วภิกขาจาร ดำรงชีวิตด้วยปฐิแข่งนะ ถ้าเราดำรงชีวิตด้วยปฐิแข่ง ดำรงชีวิตไว้เพื่อสิ่งไฉน? เพราะเรามั่นใจของเรา

นี่สมบัติทางโลกเราเสียสละแล้ว คุณิเวลาพระกัศสปะ ครูบาอาจารย์ต่างๆ ท่านเสียสละของท่านมา สมบัติของโลกก็เป็นสมบัติของโลก เราอยู่กับโลกเราก็แสวงหามา เรายังรักษาอยู่มันก็เป็นวิตกกังวลมาตลอดแหละ แต่ถ้าเราเสียสละทางโลกแล้ว เสียสละทรัพย์ทั้งหมดแล้ว เราบวชมาเป็นพระ แล้วเราปฏิบัติขึ้นมา เวลาเราจะจริงจังขึ้นมา แล้วพระไม่มีชีวิตหรือ? นี่พระก็มาจากคน เวลาพระมาจากคนพระก็ต้องมีปัจจัยเครื่องอาศัยทั้งนั้นแหละ

นี่ปัจจัยเครื่องอาศัยมันเกิดขึ้น มันเกิดขึ้นด้วยศรัทธาความเชื่อของเขา ถ้ามันเกิดขึ้นด้วยศรัทธาความเชื่อของเขา เรายังรักษารมวินัยของเรา นี่เราไม่มีสมบัติสิ่งใดเลย ใครจะเข้าใจหรือไม่เข้าใจนั่นเรื่องของเขานะ ถ้าคนไม่เข้าใจ เห็นไหม เขาบอกว่าพระกัศสมุรณของท่านแล้วนี่คนไม่เข้าใจ แต่ถ้าเขาเข้าใจนะ คุณิผ้าบังสุกุล เวลาเราจะทำบุญของเรา คหบดีจิ๋วเราเจาะจงเพราะเรามีความผูกพันต่อกัน แต่ถ้าเป็นบุญกุศล ผ้าบังสุกุล เห็นไหม พาดไว้ตามต้นไม้ ผ้าที่เขาทิ้งแล้ว นี่พระเขาก็เก็บมา เพราะอะไร? เพราะไม่เจาะจงไง นี่สังฆทานๆ สังฆทานไม่ใช่เจาะจงบุคคล

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าจิตใจเราเข้าใจ เรามีหลักมีเกณฑ์ของเรา เราไม่ใช่สัมภเวสี นี่ผ้าบังสุกุลทำบุญแบบทิ้งเหว มันจะเป็นประโยชน์มากนะ ประโยชน์เพราะอะไร? เพราะมันไม่เป็นภาระกังวลตลอดไป สมบัติพัสดาน วัตถุสิ่งของ นี่มันต้องมีโกดังเก็บรักษานะ ความรู้สึกนึกคิดปัญญาของคน นามธรรมนี่ไม่มีที่ต้องเก็บรักษาเลย แต่มันเก็บของมันไว้ได้ เก็บไว้ในหัวใจนะ บุญกุศลนี้เป็นนามธรรม ถ้าสิ่งนี้เราเห็นบุญกุศลของเรา เราเข้าใจของเราแล้ว เราจะไม่ต้องไปแย่งชิงกับใคร ถ้าไม่แย่งชิงกับใคร สิ่งนั้นเป็นประโยชน์กับเรา

นี่พูดถึงสิ่งที่เป็นวัตถุมา แต่เวลาเราปฏิบัติของเราแล้ว นี่คำบริกรรม คำบริกรรมของเรานี้ปัญญาอบรมสมาธิ ความรู้สึกนึกคิด เห็นไหม นี่ภาวสวะ ภพ ต่อของจิต นี่ว่าจิตเป็นนามธรรมๆ จิตมันเกิดมาจากไหน? ความรู้สึกเกิดมาจากไหน? ถ้าจิตเป็นนามธรรม คุณิอากาศแต่ละที่ ในอากาศมันเป็นเนื้อเดียวกัน มันเป็นสิ่งที่มีความเท่ากัน แม้แต่อนุหภูมิสูงหรือต่ำมันถึงเกิดลม แต่ความรู้สึกของคนละ? ความรู้สึก ความดี ความชั่ว มันเหมือนกันไหม?

ความรู้สึกนึกคิดที่เป็นความทุกข์ ความรู้สึกนึกคิดที่มันกดอ่วงหัวใจ ความรู้สึกนึกคิดที่มันโล่ง มัน โด่งขึ้นมา แล้วมันเกิดบนที่ไหนล่ะ? มันเกิดบนใจ แล้วใจของคนมันคิดเท่ากันไหม? ใจของคนมีความรู้สึกนึกคิดเท่ากันไหม? ถ้าใจของคนมีความรู้สึกนึกคิดเท่ากัน ความรู้สึกมันไปดีเหมือนกัน โลกนี้จะไม่มีการขัดแย้งกันเลย แต่มันไม่มีความรู้สึกนึกคิดเหมือนกันเพราะอะไรล่ะ? เพราะคุณค่าของมันไง เพราะคุณค่าของการทำบุญกุศล

วันนี้วันพระมาทำบุญกุศล ถ้าใครทำบุญกุศล การเสียดสละ เห็นใหม่ จิตใจเป็นสาธารณะ เห็นสิ่งใดที่มันขัดแย้งเป็นของเล็กน้อยหมดเลย แต่จิตใจที่มันเห็นแก่ตัวนะ เล็กน้อยก็ไม่ได้ อะไรสะท้อนใจมันจะทำร้ายเขา มันจะเล่นเขา นี่มันมาจากไหนล่ะ? จิตใจอย่างนี้มันมาจากไหนล่ะ? มันมาจากไหน? นี่พันธุกรรมของจิต ถ้าพันธุกรรมของจิตใช่ไหม? ใครสร้างคุณงามความดีมา เห็นใหม่ นี่ย่ำคิดย่ำทำงานเป็นจริตจนเป็นนิสัย ความย่ำคิดย่ำทำงานเป็นจริตเป็นนิสัยไป นี่นิสัยไป เห็นแก่ตัวก็เห็นแก่ตัวไปเรื่อยๆ

ถ้าเห็นแก่ตัวอุทิศอย่างไร? ก็ต้องเสียดสละ เห็นใหม่ นี่คนโทสจริตต้องแผ่เมตตาไว้ บอกคนชี้ไกรธมาก ๆ จะแก้อย่างไร? เราแผ่เมตตาไว้ สรรพสัตว์ในโลกเขาก็เกลียดทุกข์ ต้องการความสุขทั้งนั้นแหละ การกระทำสิ่งใด นี่เราเป็นญาติกันเป็นต่างๆ เวลาเกิดสิ่งใดขึ้นมาเขาไม่เข้าใจ เขาต่างๆ นี่มันผ่อนได้ มันผ่อนให้หนักเป็นเบาได้ ถ้ามันหนักเป็นเบา เห็นใหม่ ถ้าเรารักษาใจเราอย่างนี้ขึ้นมา นี่มันจะย้อนกลับเข้ามาแล้ว

เพราะทุกจริต ทุกนิสัย ถ้าประพฤติปฏิบัติขึ้นมามันต้องมีสถานที่ นี่กรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน เราทำงานๆ กัน เราทำงานกันเราทำงานที่ไหน? เวลาเราได้เงินได้ทองมา ทุกคนเข้าธนาคารหมดแหละ ได้เงินมาจะไปโปรยทิ้งไหม? ใครได้เงินมาไม่มีใครไปโปรยทิ้งหรอก มันเอาเข้าธนาคารหมดแหละ ที่นี้ความดีของใจมันอยู่ที่ไหนล่ะ? แล้วใครเป็นเจ้าของความดีอันนี้ล่ะ? แล้วความดีอันนี้จะไปเก็บไว้ที่ไหนล่ะ?

นี่ไงถ้าจิตไม่เป็นสัมมาสมาธิ จิตไม่มีหลักตั้งมั่น มันทำงานกันที่ไหน? นี่มันก็เหมือนเราเปิดบัญชีธนาคารของเราใช่ไหม? แต่จิตไม่ต้องเปิดหรอก นี่ปฏิสนธิจิตมันเกิดที่ไหนมันทุกข์ที่นั่นแหละ ปฏิสนธิจิตเกิดที่ไหน? เกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เกิดที่ไหนมันมีจิตของมันไป แล้วถ้ามันทำคุณงามความดีของมันก็เข้ามาสู่จิตนั้น แล้วพอเข้ามาสู่จิตนั้น โดยมีจิตภาวนาเห็นใหม่ นี่ว่าว่างๆ ว่างๆ... ว่างๆ ก็ปล่อยทิ้งไป ได้เงินมาก็โยนทิ้ง มีเพชรนิลจินดาขึ้นมาก็ฝาก

คนอื่นไว้ บอกไม่ใช่ของเราๆ เป็นอย่างนั้นไหม? เป็นอย่างนั้นไหม? มีเพชรนิลจินดาเนื้อโอย์ เก็บซ่อน อยู่ กลัวเขาเห็น กลัวเขารู้ แต่เวลาใจของตัวทำไมไม่หา? ใจของตัว ฐานที่ตั้งแห่งการงาน สมถกรรมฐาน

ถ้าเราทำความสงบของใจเข้ามา เห็นไหม นี่มันเป็นสากล สัมมาสมาธิ ถ้าสัมมาสมาธิ นี่ฉนิกสมาธิ อุปะการสมาธิ อัปปนาสมาธิ คนมีความสงบระงับ ถ้ามีความสงบระงับนะ คน ฟุ้งซ่าน ดูเวลาเราฟุ้งซ่าน เวลาจิตมันฟุ้งซ่าน มันคิดทับถมตัวเองมีความทุกข์อย่างใด? เวลามัน คิดโล่ง คิดโล่งขึ้นมา มันมีความรู้สึกอย่างไร?

นี่ฐานที่ตั้งแห่งการงาน ถ้าฐานที่ตั้งแห่งการงานนะ เราสร้างบ้านสร้างเรือนขึ้นมา บ้านสร้างนะ ใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้เลย ใช้ไม่เป็น โง่ แต่คนที่เขามีบ้านมีเรือนของเขาเขา ผลประโยชน์ของเขาได้ โกงดิ่งสินค้าก็ให้คนอื่นเช่าเพื่อประโยชน์ของเขาได้ ถ้าเราทำความสงบของใจขึ้นมา เห็นไหม นี่เรามีฐานที่ตั้งแห่งการงาน เราทำงานเป็นไหม? ถ้าเราทำงานเป็น งานก็จะเป็นประโยชน์ขึ้นมาไง ถ้าเราทำงานไม่เป็น นี่บ้านร้าง บ้านร้างนะไม่มีใครอยู่เลย อู้สู สิ่งนี้มันเป็นนิพพานๆ

นี่บ้านร้าง เห็นไหม เดี่ยวหยากไย่มันจะขึ้น เดี่ยวมันจะพังทลาย นี่ใจพอจิตมันว่างขนาด ไหนนะมันอยู่ไม่ได้หรอก สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง แม้แต่ความรู้สึกนึกคิดของคน เวลาทุกข์ขึ้นมาทุกข์เกือบเป็นเกือบตายนะ ถ้ามีสติยับยั้งไว้เนะ เดี่ยวความทุกข์มันจะคลายตัวของมันไปเอง ถ้าคลายตัว แต่คลายตัวแล้วไม่จบหรอก เดี่ยวทุกข์ซ้ำทุกข์ซ้ำ เพราะอะไร? เพราะมันมีตัณหา มันมีความทะยานอยาก ที่ไหนหมิ่นมันชอบ อยากดม พอจิตมันทุกข์ขึ้นมา นี่พอมันจางไป เอ๊ะ ทุกข์มันหายไปไหน? ทุกข์อีกแล้ว พอมันจะหายคิดถึงมันอีกแล้ว คิดถึงมันก็ทุกข์ คิดถึงมันก็ทุกข์ เพราะมันแก้ไม่เป็น

แต่ถ้าจิตมันมีสมถกรรมฐาน แล้วมันใคร่ครวญของมัน ทุกข์นี้เกิดจากอะไร? ใครไปหยิบฉวยทุกข์นี้มา? ทุกข์นี้มันมาจากไหน? เห็นไหม

“ทุกข์นี้ควรกำหนด สมุทัยควรละ”

ทุกข์นี้ละไม่ได้หรอก เพราะทุกข์มันคือทุกข์ใจ พอทุกข์ละไปแล้วเดี๋ยวก็มาอีก ทุกข์ละไปแล้วเดี๋ยวก็มาอีก แต่สมุทัย ตัณหาความทะยานอยากที่ไปคู้ยเคี้ยมัน

ค้นหา เห็นไหม ค้นหาความแสวงหา วิภาตพัฒนาผลักไสมัน นี่ค้นหาสิ่งที่มัน ที่ไหนมีความทุกข์ก็ไปคิดถึงมัน ที่ไหนทุกข์ก็ย่ำคิดย่ำทำ นี่พอจิตมันมีสติปัญญาขึ้นมา พอมันสงบขึ้นมา มันเกิดจากไหนล่ะ? มันต้องมีที่ตั้งสิ มันต้องมีที่มาที่ไป สิ่งใดในโลกนี้ไม่มีสิ่งใดลอยฟ้ามา ไม่มีเหตุมีผล ไม่มี นี่การเกิดการตายก็มีเหตุมีผล จริตนิสัยของคนที่มีมันเป็นอย่างนี้ ก็มีเหตุมีผลของมันมา ทำดีทำชั่วมามันก็สะสมมา เป็นจริตเป็นนิสัยขึ้นมา แล้วเวลาความรู้สึกนึกคิดมันเกิด มันต้องมีที่เกิดที่คิดทั้งนั้นแหละ ถ้ามีสติปัญญาจะมันออกใช้ เห็นไหม พอเกิดสมถกรรมฐาน มันค้นคว้าของมัน ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม

ในธรรม ในธรรมารมณ อารมณ์ความรู้สึกความนึกคิด ความสูง ความต่ำ เห็นไหม นี่ธรรม ธรรมมันจะแยกแยะเลยว่า ทำไมคนนั้นดีกว่าเรา? ทำไมเราคำด้อยนัก? ทำไมเราสูงกว่าคนนั้น อยู่ มันให้ค่ามันจนเลอเลิศไป ทั้งๆ ที่มีค่าเท่ากันหมด จิตก็คือจิต นี่จิตมันเป็นสากล เห็นไหม แล้วมันออกพิจารณาของมัน คูสิบัว ๔ เหล่า พิจารณาง่ายรู้ง่าย พิจารณาง่ายรู้ยากต่างๆ มันมีบุญกุศลของจิตที่มันสร้างของมันมา แล้วถ้าพิจารณาของเรา แก้วใจของเรา แยกแยะของเรา ใจที่ว่าทุกข์ๆ นี่อะไรเป็นทุกข์? ก็ใจนี้แหละมันทุกข์

นี่สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง สิ่งใดเป็นอนิจจังสิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์สิ่งนั้นเป็นอนัตตา สัจจะของมันเป็นอย่างนี้ สัจจะเป็นอย่างนี้ สัจจะ เห็นไหม อริยสัจจะ ที่นี้สัจจะเข้าไปหรือค้น เข้าไปพิจารณา มันเป็นความจริงของมันอย่างนั้น นี่ความจริงก็คือความจริง คูสิมีดสว่างมันเป็นความจริง เวลาพระอาทิตย์ขึ้น พระอาทิตย์ตก ใครไปใครทุกข์ร้อนไปกับมันไหม?

นี่เวลาพระอาทิตย์ขึ้น พระอาทิตย์ตก ฤดูกาลแตกต่างกันมันก็แตกต่างกัน แต่พระอาทิตย์ขึ้น พระอาทิตย์ตกเป็นธรรมชาติของมัน ต้องขึ้นตกอย่างนั้นแหละ ถ้าเราเข้าใจหมด เข้าใจการขึ้น การตกของพระอาทิตย์แล้วมันก็เข้าใจ แล้วเราจะดำรงชีวิตอย่างไรกับพระอาทิตย์ขึ้น พระอาทิตย์ตกล่ะ? นี่ก็เหมือนกัน พอเราเข้าใจสิ่งใดแล้ว สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นความจริงของมัน นี่อาการของใจเป็นแบบนี้ ใจเป็นแบบนี้ พลังงานเป็นแบบนี้ เพราะมีค้นหาความทะยานอยาก ความไม่เข้าใจของมัน มันถึงรวบเป็นชิ้นเดียวกัน

นี่สรรพสิ่งเป็นเรา ทุกอย่างเป็นเรา พอเป็นเรามันก็คลุกเคล้ากัน ทั้งอารมณ์ที่ไม่รู้ อารมณ์ที่ความพอใจ อารมณ์ต่างๆ ที่ต้องการ มันคลุกเคล้าเป็นอันเดียวกันหมดเลย แล้วจับต้นชนปลายไม่ถูก แต่เก่งกรรมมะนะ ธรรมะว่าอย่างนั้น อันนี้เป็นขั้น ๕ อันนี้เป็นธาตุ นี่ว่าไป อันนั้นมัน

เป็นสมบัติของคนอื่นไป เราไปตีความสมบัติของคนอื่น แต่สมบัติของตัวนี้ทุกขร้อนมาก ทุกขร้อนมาก ไม่เข้าใจสักอย่างเลย แต่ถ้ามันย้อนกลับมาที่มันเข้าใจสมบัติของเราหมดแล้วนะ นี่มันแยกแยะได้หมดเลย มันเข้ากันได้หมด ถูกต้องหมดเลย พอถูกต้องหมดแล้วก็จบ

ความจริงมันเป็นแบบนี้ สัจธรรมมันเป็นแบบนี้ เห็นไหม เราปฏิบัติเราไม่ใช่สัมภเวสี ชีวิตนี้จิตเหมือนสัมภเวสีนะ แสงหา เราพยายามแสงหากัน นี่เหมือนสัมภเวสี แต่ถ้าเราได้กำเนิด เราได้มีความมั่นคงของเรา มีสมถกรรมฐาน เราพยายามค้นคว้า พยายามศึกษา มีการกระทำขึ้นมา เราไม่ใช่สัมภเวสีนะ เราเป็นปัญญาชน เรามีเหตุ เรามีผล เหตุผลมันเป็นแบบนี้ ทุกคนเอามือปิดกั้นฟ้าไม่ได้ จะเอาฝ่ามือเราปิดกั้นฟ้าเป็นไปไม่ได้ นี่ฟ้ามันก็เป็นแบบนี้ ฝ่ามือเราก็เป็นฝ่ามือ

ความรู้สึกนึกคิดของเรามันเกิดเพราะว่าจิตนิสัยเป็นแบบนี้ แล้วเราหาวิธีการของเรา ใช้ปัญญาของเราแยกแยะของเรา เราศึกษา เราค้นคว้า เรามีการกระทำของเรา เราจะเข้าใจ เข้าใจไปเรื่อยๆ เหมือนเด็ก เด็กไม่เข้าใจสิ่งใดมันก็มีแรงต้านของมัน เป็นผู้ใหญ่ขึ้นมาเข้าใจแล้ว สิ่งใดเกิดขึ้นนี้เข้าใจได้ เราจะมีใจเข้าใจ มีความปล่อยวาง แล้วเราจะไม่ไปรื้อค้นจนให้มันเป็นทุกข์ไปกับเขา เด็กไม่เข้าใจนะมันก็ต่อต้าน แต่ผู้ใหญ่เข้าใจแล้วนะมันเป็นอย่างนี้ มันเป็นอย่างนี้ มันต้องมีความเข้าใจ มีการกระทำ แล้วการกระทำนั้นมันจะปล่อยวางตามความเป็นจริง เราจะศึกษาของเรา

นี่วันพระ วันพระเราทำบุญกุศล เห็นไหม อุทิศส่วนกุศล นี้จิตในโลกชาตินี้ ผู้ใดมีความทุกข์ ขอให้มีความสุขเถิด ผู้ใดมีความสุข ขอให้สุขยิ่งขึ้นไป แล้วเราถ้าทุกข์อยู่ที่นี่ เราถ้ามีความอัศจรรย์ใจอยู่ที่นี่ ขอให้มีความสุขเถิด แล้วความสุขอันแท้จริงของเรา ถ้าไม่มีใครควบคุม ไม่มีใครดูแล ใครจะช่วยเหลือหัวใจเรานี้ได้ล่ะ? ฉะนั้น เราถึงต้องมีสติ มีปัญญา มีศีล มีสมาธิของเรา เพื่อดูแลรักษาใจของเรา เพื่อปลดเปลื้องใจของเราให้เป็นอิสระ เอวัง